

[B] **BETROKKENHEID BIJ GEBREKKIG COMFORT.
“DE ZON IS HET PROBLEEM NIET”
VAN DANIËL ROVERS**

Het achterplat van *De zon is het probleem niet* van Daniël Rovers stelt een behoorlijk fundamentele vraag: “Hoe ziet de wereld er in het echt uit?” De auteur besloot zijn antwoord te formuleren in de vorm van reisverhalen. Hij zocht daarvoor verre en minder verre oorden op, praatte er met diverse figuren en hield ondertussen het aantekenschrift binnen handbereik. Na de autobiografisch geïnspireerde verhalenbundel *Elf*, de roman *Walter* en de essaybundels *Bunzing* en *De figuur in het tapijt*, voegt Rovers daarmee nog een nieuw genre aan zijn oeuvre toe. Hij sluit met die keuze voor documentaire non-fictie aan bij een tendens die de huidige internationale en Nederlandse literatuur kenmerkt. De auteur vernoemt onder andere *The Corpse Walker* van Liao Yiwu uit 2008 als “de meest avontuurlijke non-fictie die [hij] in de afgelopen jaren gelezen had”. Uit de andere literaire verwijzingen blijkt dat Rovers zichzelf ook in een oudere traditie wil plaatsen. Op de eerste pagina vallen de namen van Ryszard Kapuściński en Lieve Joris, verderop blijven ook klassieken als Goethes *Italienische Reise* en Henry Morton Stanleys reisboeken niet onvermeld.

De schrijver lijkt het genre gekozen te hebben uit een oprechte bezorgdheid over de problemen die de actualiteit beheersen: ongelijkheid, migratie, milieuvervuiling en het gewicht van de economie op politieke beslissingen. In het nawoord legt hij uit dat hij de verantwoordelijkheid daarvoor niet langer wilde opvangen met “ferme leunstoelmeningen”. Rovers ging zelf kijken wat de feiten hem vertelden en ontmoette daarbij mensen van wie het leven duidelijk ingebed is in hoe de wereld vandaag functioneert: een internationale student in China, een medewerker van een geglobaliseerd chemiebedrijf in Zwitserland, twee kunstenaars die een wijk in Caïro hertekenden volgens de wensen van de buurtbewoners. Die gesprekken wisselt hij in *De zon is het probleem niet* af met algemenere achtergrondinformatie en analyses. Rovers focust vooral op de gebeurtenissen in de marge; het boek is geen verzameling grootse histories van invloedrijke personen. Het valt vaak op hoe banaal de

Monument voor verdronken bootvluchtelingen in Lampedusa.

randverhalen in de schaduw van het wereldnieuws kunnen zijn. De lezer krijgt ook een actieve rol toebedeeld: aangezien het geheel van de ervaringen fragmentarisch blijft, worden grote conclusies aan hem of haar overgelaten.

De schrijver voert zichzelf in de reisverslagen op als een ietwat klungelige passant, die buiten de werelden staat die hij beschrijft en ze zodoende zorgvuldig kan observeren. De grote preoccupatie met persoonlijk comfort en klein ongerief geeft de verhalen daarbij een relativerende ondertoon, die soms naar het zelfbetrokkene neigt. Vooral in de eerste verslagen vindt Rovers weinig aansluiting bij de gebeurtenissen en plaatsen die hij opzoekt, en als reactie richt hij zijn aandacht op onbeduidende irritaties. Rovers' impressies van Mali bestaan voor een aanzienlijk deel uit de beschrijving van fysieke ongemakken, veroorzaakt door de hitte, muggenbeten en vertraging aan grensposten. In het stuk over Lampedusa krijgt de lezer dan weer een bladzijdelang verslag over de oncomfortabele Eurolinesbusreis, de weinig opbeurende omzwervingen op zoek naar avondeten en het veelvuldige wachten op het eiland: “De tijd sleept zich voort met de snelheid van de schaduw.” Interessant worden deze reisergermissen pas als Rovers ook beschrijft hoe horden journalisten hem en elkaar verdringen om een aanmerende boot met vluchtelingen te bekijken.

De hoofdstukken aan het einde van de bundel, over Kosovo en vooral over de fruitplukkers in Zeeland, geven blijk van een minder op zichzelf gerichte gevoeligheid. De verteller verwondert zich er over wat hij ziet en wie hij ontmoet: “Ward junior is zo iemand die denkt zijn emoties heel goed te kunnen verbergen, maar in de manier waarop hij wegstijgt zijn gemoedsgesteldheid in een oogopslag prijsgeeft.” Dergelijke observaties blijken de verhalen meer goed te doen dan cynische zelfspot.

Een constante in dit boek is dat de bevindingen op bijzonder gevatte wijze verwoord worden. *De zon is het probleem niet* heeft dezelfde aforistische en spitsvondige stijl als Rovers’ vroegere werk. Dat levert ook hier een heel aantal fijne zinnestukjes op, zoals “wie er door de Kerkstraat rijdt zonder een rollator te zien, doet dat ’s nachts of bij min tien”, of de typering van een oudere fruitplukster, “die zelfs in de schoenvariant van de rubberlaars nog elegant voor de dag weet te komen en met haar frêle gestalte lijkt op een gepensioneerde Hollywood-actrice, peren plukkend voor de cover van Women’s Weekly.”

Rovers houdt in de acht reisverhalen niet één enkele stijl aan. Hij heeft de afwisseling in reisbestemmingen doorgetrokken naar de manieren waarop hij over zijn ervaringen bericht. In ‘Reis naar Someren-Eind’, over de politieke verschuivingen in de Nederlandse provincie Brabant, is de reizende en interviewende verteller volledig als personage uit het verhaal verdwenen. Het laatste hoofdstuk, over de Occupy-beweging in Amsterdam, bestaat dan weer uit een aaneenschakeling van losse notities, waartussen de lezer zelf de verbanden moet leggen. Het is het enige hoofdstuk dat niet chronologisch in het rijtje verhalen staat. Ook door de korte momenten van bezieling (“ik was over mijn slaap heen en voelde – euforisch haast – dat voortaan alles anders zou zijn”) krijgt het een aparte plaats.

In het naschrift dat hierop volgt, komt de schrijver uiteindelijk bij zichzelf uit. Ondanks zijn aanvankelijke geestdrift lijkt hij uit zijn confrontatie met de wereld te besluiten dat het onmogelijk is om verantwoordigd te blijven. Engagement is een luxe die moeilijk te handhaven valt; de aandacht wordt uiteindelijk afgeleid naar andere, persoonlijkere beslommingen. De spanning tussen die twee houdingen komt in het hele boek naar voren. Zowel jonge expats die overal en nergens thuis zijn, als de

eenvoudige provinciaal die na gedane arbeid *De wereld draait door* bekijkt, hebben daarmee hun plaats gekregen in dit voorzichtige portret van een jonge eeuw. Rovers legt daarmee de vinger op een gespletenheid die de huidige generatie misschien wel typeert.

LIESELOT DE TAEYE

DANIËL ROVERS, *De zon is het probleem niet. Reizen*, Wereldbibliotheek, Amsterdam, 2014, 288 p.
